

Gedwongen opname (BOPZ)

In Bewaring Stelling en Rechterlijke Machtiging

Deze folder geeft algemene informatie over een gedwongen opname in een psychiatrisch ziekenhuis of op een psychiatrische afdeling van een algemeen ziekenhuis (PAAZ). Bent u gedwongen opgenomen dan mag u zonder toestemming de PAAZ niet meer verlaten.

Uitleg over wat een gedwongen opname, In Bewaring Stelling (IBS) of Rechterlijke Machtiging (RM), inhoudt leest u hieronder.

Onvrijwillige opname

U kunt niet zomaar gedwongen worden opgenomen. De wet Bijzondere Opnemingen in Psychiatrische Ziekenhuizen (Wet BOPZ) stelt hieraan voorwaarden en verplichtingen. Een gedwongen opname is van toepassing indien:

- u als gevolg van een psychiatrische stoornis een gevaar vormt voor uzelf, anderen of uw omgeving;
- en dit gevaar niet buiten een instelling is tegen te houden.

Er zijn twee vormen van gedwongen opname:

- In geval van spoed kan de burgemeester een **inbewaringstelling** (IBS) afgeven of
- Een rechter kan een **rechterlijke machtiging** (RM) afgeven.

In Bewaring Stelling (IBS)

Wanneer een IBS?

U kunt een IBS krijgen als mensen vanuit uw omgeving bang zijn dat u uzelf of anderen iets aan zult doen. Deze mensen vinden dat u zich moet laten opnemen in een psychiatrisch ziekenhuis of op een PAAZ, maar u bent daartoe niet bereid. Zij benaderen een arts of de politie. U kunt ook een IBS krijgen, terwijl u al bent opgenomen. U wilt met ontslag gaan, maar uw behandelaar vindt het noodzakelijk dat u blijft. Ook als er sprake is van een noodsituatie en de behandelaar wil u om gevaar af te wenden behandelen, moet hij als u niet instemt met de behandeling een IBS aanvragen.

Procedure

U krijgt eerst bezoek van een arts, meestal een onafhankelijk psychiater. Deze onderzoekt u voor zover dat mogelijk is en stelt zichzelf de volgende vragen:

1. Brengt uw situatie acuut gevaar met zich mee voor uzelf en/of uw omgeving?
2. Bestaat er een ernstig vermoeden dat het gevaar door een psychiatrische stoornis wordt veroorzaakt?
3. Is een opname op een psychiatrische afdeling de enige mogelijkheid om het gevaar af te wenden?

Pas als de arts deze drie vragen met 'ja' beantwoordt en daarbij duidelijk is dat u niet bereid bent tot een vrijwillige opname, dan stelt hij een geneeskundige verklaring op.

De geneeskundige verklaring gaat naar de burgemeester. Deze beslist, na lezing van de verklaring, of er een IBS moet komen. Hij komt u niet zelf bezoeken. Als hij vindt dat er een IBS moet komen, vult hij een formulier in en ondertekent dit.

Een advocaat

Zodra de burgemeester zijn handtekening op de IBS heeft gezet, meldt hij dit bij de Raad van Rechtsbijstand. Deze raad wijst u een advocaat toe. Deze komt u zo snel mogelijk bezoeken en is ook

aanwezig wanneer de rechter u komt horen. U kunt ook uw eigen advocaat inschakelen.

Wie komt te weten dat ik een IBS heb?

De burgemeester informeert uw partner over de IBS. In het algemeen komen ook uw huisarts en/of eventueel een vorige behandelaar te weten dat u een IBS heeft. De officier van justitie en de Inspecteur van de Geestelijke Volksgezondheid ontvangen ook een kopie van de IBS en de geneeskundige verklaring.

De rechter

Aan de hand van de papieren beoordeelt de officier van justitie of het terecht is dat u een IBS heeft. Vindt de officier van justitie de IBS terecht, dan schakelt hij de rechter in. Doet de officier van justitie dit niet, dan houdt de IBS op en mag u de PAAZ verlaten. De officier van justitie laat aan de PAAZ weten of de rechter wel of niet is ingeschakeld.

Als de rechter wel is ingeschakeld dan bezoekt hij u binnen drie werkdagen, nadat hij de papieren van de officier van justitie heeft ontvangen. Binnen die termijn moet de rechter ook over de IBS beslissen. Als binnen de termijn van drie dagen een weekend of een feestdag valt, dan bestaat de termijn uit twee werkdagen. In de praktijk zou het dus een week kunnen duren, voordat de rechter u bezoekt.

De rechter brengt een bezoek aan de PAAZ om u te horen. Hij heeft een griffier bij zich die opschrijft wat tijdens de hoorzitting wordt gezegd. Ook uw advocaat is aanwezig. Hij is er om u te helpen en let hij er op dat alles volgens de regels verloopt. Bij de hoorzitting is meestal ook uw behandelaar aanwezig.

De rechter beoordeelt de situatie en kan al dan niet de IBS voortzetten. Besluit hij tot voortzetting van de IBS dan geeft hij een machtiging tot voortzetting van IBS af. Van deze rechterlijke beslissing krijgt u een kopie. Wordt de IBS niet voortgezet dan stopt de gedwongen opname en mag u de PAAZ verlaten.

Hoe lang duurt een IBS?

Zodra de rechter de IBS voortzet, duurt deze nog drie weken. De periode, die voorafgaat aan de beslissing van de rechter, kan

ongeveer een week zijn. In totaal duurt het gedwongen verblijf dus ongeveer vier weken.

Niet eens met de IBS

Wanneer de rechter u komt horen, kunt u hem vragen de IBS niet voort te zetten. Uw advocaat zal u helpen met het verzamelen van argumenten daarvoor. Tegen een IBS kunt u geen hoger beroep aantekenen of cassatie (vernietiging van het vonnis) aanvragen. U kunt aan de psychiater/eerste geneeskundige vragen de IBS te beëindigen als u meent dat u één of meer van de onderstaande vragen inmiddels met 'nee' kunt beantwoorden:

- Brengt uw situatie acuut gevaar met zich mee voor uzelf en/of uw omgeving?
- Bestaat er een ernstig vermoeden dat het gevaar door een psychiatrische stoornis wordt veroorzaakt?
- Is een opname op een psychiatrische afdeling de enige mogelijkheid om het gevaar af te wenden?

Bij de eerste geneeskundige kunt u een ontslagverzoek indienen.

Daarin schrijft u bijvoorbeeld dat er naar uw mening geen sprake meer is van gevaar. Indien de eerste geneeskundige uw eigen psychiater is, zal een van de andere psychiaters optreden als waarnemend eerste geneeskundige en uw verzoek behandelen.

De behandeling

Bij opname op de PAAZ stelt de behandelend psychiater samen met u een behandelplan op dat met uw toestemming wordt uitgevoerd. Als u onvrijwillig bent opgenomen en u bent op dat moment een gevaar voor uzelf of voor anderen, dan is het in noodsituaties ook mogelijk dat behandeling plaatsvindt tegen uw wil om de crisis te doorbreken.

Na afloop van de IBS-termijn

Wanneer de IBS afloopt kunt u de PAAZ verlaten. Het is echter ook mogelijk dat u op vrijwillige basis opgenomen blijft. Als de psychiater vindt dat uw situatie nog steeds gevaarlijk is, kan hij verlenging van uw onvrijwillige opname aanvragen. Dit heet een machtiging. De rechter beoordeelt de situatie opnieuw en beslist, na een gesprek met u en uw advocaat of een machtiging noodzakelijk is.

Rechterlijke Machtiging (RM)

Een rechterlijke machtiging (RM) is een beslissing van de rechter om u gedwongen op te laten nemen in een psychiatrisch ziekenhuis of op een psychiatrische afdeling van een algemeen ziekenhuis (PAAZ). Een RM is geen spoedprocedure zoals de IBS. Een RM wordt aangevraagd als er minder haast is bij een gedwongen opname. Een rechterlijke machtiging heet ook wel een 'voorlopige machtiging'.

U kunt ook met een RM te maken krijgen, terwijl u al bent opgenomen of een IBS heeft. U wilt met ontslag gaan, maar uw behandelaar vindt het noodzakelijk dat u blijft.

U kunt ook zelf een RM aanvragen, een RM op eigen verzoek.

Procedure

Voor een RM moet er een geneeskundige verklaring zijn. Een onafhankelijke psychiater stelt deze verklaring op. De psychiater onderzoekt u en stelt daarbij drie vragen:

1. Brengt uw situatie gevaar met zich mee?
2. Wordt dit gevaar door een psychiatrische stoornis veroorzaakt?
3. Is een opname op een psychiatrische afdeling de enige mogelijkheid om het gevaar af te wenden?

Wanneer het antwoord op deze vragen 'ja' is en duidelijk is dat u niet wilt blijven of vrijwillig opgenomen wilt worden, stelt hij de geneeskundige verklaring op aangevuld met een behandelplan. De verklaring gaat met het verzoek om RM naar de officier van justitie. Deze stuurt de papieren naar de rechter, tenzij hij de RM niet nodig vindt.

Een advocaat

U krijgt een advocaat toegewezen via de Raad van Rechtsbijstand. De advocaat bespreekt de situatie met u en is aanwezig als de rechter u komt horen. Bijstand van de advocaat is gratis.

De rechter

De rechter roept u op voor een hoorzitting. Hij kan u hiervoor naar u toekomen (PAAZ). Een griffier schrijft op wat tijdens de hoorzitting wordt gezegd. De rechter kan een aantal personen oproepen bij de

hoorzitting aanwezig te zijn, zoals uw partner, uw behandelaar, degene die de RM heeft aangevraagd, de psychiater die de geneeskundige verklaring heeft opgesteld. Hij kan ook getuigen en deskundigen oproepen, eventueel op uw verzoek.

De rechter stelt zichzelf dezelfde vragen als de psychiater. Wanneer hij deze met 'ja' beantwoordt en vaststelt dat u niet vrijwillig wilt worden opgenomen, geeft hij een RM af.

De rechter beslist zo snel mogelijk. Als u bent opgenomen, beslist hij binnen drie weken nadat hij de aanvraag voor RM heeft ontvangen. Bent u onvrijwillig opgenomen (bijvoorbeeld met IBS) dan loopt uw gedwongen opname door totdat de rechter een beslissing heeft genomen.

Wie komen te weten dat ik een RM heb?

U krijgt een kopie van de RM. Daarnaast krijgen het ziekenhuis, uw advocaat, partner, degene die de RM heeft aangevraagd, eventueel wettelijke vertegenwoordiger, uw huisarts, eventueel uw vorige behandelaar, de officier van justitie en de inspectie een kopie.

Hoe lang duurt een RM?

Als u binnen twee weken na de beslissing van de rechter niet bent opgenomen, vervalt de RM.

Een machtiging duurt maximaal een half jaar, maar kan ook korter duren. Is de periode van de RM voorbij, dan kan de rechter met maximaal een jaar verlenging. Dit heet een 'rechterlijke machtiging tot voortgezet verblijf'. Heeft u vijf jaar achter elkaar een RM gehad, dan mag de rechter de RM steeds met maximaal twee jaar verlengen.

Niet eens met de RM

U kunt uw behandelaar vragen de RM op te heffen. Wil deze dat niet, dan kunt u een brief schrijven aan de eerste geneeskundige van de PAAZ. Als deze uw verzoek afwijst, kunt u uw verzoek voorleggen aan de rechter.

De behandeling

Bij opname op de PAAZ stelt de behandelend psychiater samen met u een behandelplan op dat met uw toestemming wordt uitgevoerd. Als u

onvrijwillig bent opgenomen en u bent op dat moment een gevaar voor uzelf of voor anderen, dan is het ook mogelijk dat behandeling plaatsvindt tegen uw wil (dwangbehandeling) ter afwendig van het gevaar.

Na afloop van de RM-termijn

Loopt de RM af en gaat het beter met u dan:

- Gebeurt er verder niets. U mag de PAAZ verlaten of evt. de opname vrijwillig voortzetten. Dat kan als uw behandelaar dit ook nodig vindt.
- Uw behandelaar vindt het nog niet verantwoord dat u naar huis gaat en kan verlenging van de machtiging aanvragen.

RM op eigen verzoek

Het lijkt misschien wat vreemd dat u voor uzelf een RM kunt aanvragen, maar het kan wel. Een RM op eigen verzoek is bedoeld als u van uzelf weet dat de motivatie tijdens een vrijwillige opname verdwijnt. Met een RM op eigen verzoek mag men u tegen uw zin vasthouden als u de psychiatrische afdeling wilt verlaten. Voor een RM op eigen verzoek moet er sprake zijn van een psychiatrische stoornis en van gevaar. Ook moet opname de enige mogelijkheid zijn om het gevaar af te wenden.

Samen met de behandelend psychiater van de PAAZ stelt u een behandelingsplan op. Dit behandelingsplan stuurt u samen met een geneeskundige verklaring van de psychiater naar de officier van justitie. U schrijft de officier dat u een RM wilt en vermeldt in welk psychiatrisch ziekenhuis of PAAZ u gedwongen wilt verblijven. De geneeskundige verklaring die u naar de officier stuurt, mag niet ouder zijn dan 7 dagen. Ook uw mentor of curator kan - met uw toestemming - een RM voor u aanvragen.

Een RM op eigen verzoek duurt minstens zes maanden en hoogstens een jaar.

Een rechterlijke machtiging op eigen verzoek kent geen verlenging. Vindt uw behandelaar het voorzetten van de behandeling ook nodig,

dan kunt u wel vrijwillig op de psychiatrische afdeling blijven. De behandelaar kan ook een voorlopige machtiging aanvragen.

De voorwaardelijke machtiging

U kunt ook met een voorwaardelijke machtiging gedwongen worden opgenomen. In een voorwaardelijke machtiging legt de rechter vast wat u moet doen om te voorkomen dat u gedwongen wordt opgenomen op een psychiatrische afdeling. Als u zich niet aan de voorwaarden houdt of als er toch nog sprake is van gevaar, kunt u gedwongen worden opgenomen. Een voorwaarde is bijvoorbeeld dat u regelmatig uw medicijnen gebruikt.

Meer informatie over de voorwaardelijke machtiging vindt u op de website van de Stichting PVP onder 'De voorwaardelijke machtiging in de psychiatrie' bij de downloads.

Zelfbinding

Zelfbinding is bedoeld voor mensen met een psychiatrische aandoening, die weten dat ze goede en slechte perioden hebben. U kunt samen met een psychiater bindende afspraken maken over waar u wilt worden opgenomen en hoe u behandeld wilt worden als het slechter met u gaat. Deze afspraken legt u vast in een zelfbindingsverklaring. Gaat het dan slechter met u, dan behandelt men u volgens de verklaring. U kunt uw toestemming dan niet meer intrekken. De rechter kan uw zelfbindingsverklaring omzetten in een zelfbindingsmachtiging. U kunt dan gedwongen worden opgenomen.

Meer informatie over zelfbinding vindt u op de website van de Stichting PVP onder 'Zelfbinding in de psychiatrie' bij de downloads.

Ongedaan maken van een rechterlijke machtiging

Als u een RM ongedaan wilt maken, kunt u het volgende doen. U vraagt uw behandelaar om uw RM op te heffen. Wil deze dat niet, dan kunt u een brief schrijven aan de eerste geneeskundige van de PAAZ. In deze brief vraagt u om uw RM op te heffen. U kunt als de eerste geneeskundige uw verzoek afwijst, uw verzoek voorleggen aan de rechter.

Meer over dit verzoek leest u op de website van de Stichting PVP onder 'Ontslag en verlof uit het psychiatrisch ziekenhuis' bij de downloads.

Bent u opgenomen met een zelfbindingsmachtiging dan geldt er een andere procedure. Hierover leest u meer onder 'Zelfbinding in de psychiatrie'.

U kunt in cassatie gaan bij de Hoge Raad. De Hoge Raad is de hoogste rechterlijke instantie in Nederland. De leden ervan zijn rechters en zij beoordelen of lagere rechters hun werk goed hebben gedaan. De leden van de Hoge Raad gaan niet na of de feiten kloppen. Zij controleren bijvoorbeeld niet of er wel echt gevaar dreigde toen u de RM kreeg. De leden komen ook niet met u praten. Zij beoordelen het cassatieberoep aan de hand van de papieren. Uw advocaat kan u vertellen of u in aanmerking komt voor cassatie en welke kosten er aan verbonden zijn.

Recht op schadevergoeding

Een gedwongen opname verloopt via allerlei procedureregels. De burgemeester, de officier van justitie en de rechter moeten zich aan die regels houden. Als zij zich niet aan de regels hebben gehouden en u heeft daar schade van ondervonden, dan kunt u bij de rechter een verzoek om schadevergoeding indienen. Aan deze procedure zijn kosten verbonden. Uw advocaat kan u meer vertellen over de mogelijkheden.

Klachten

Als u niet tevreden bent over de zorg en de behandeling dan kunt u een klacht indienen. In een aantal gevallen kunt u dezelfde klachtenprocedure volgen als andere patiënten in het ziekenhuis (zie folder 'Idee, opmerking of klacht?'). Voor een aantal onderwerpen geldt echter een andere klachtenprocedure. De Wet Bijzondere Opnemingen in Psychiatrische Ziekenhuizen (Wet BOPZ) kent namelijk een speciale klachtenprocedure. Deze procedure geldt voor klachten over de volgende onderwerpen:

- dwangbehandeling (het behandelen van een psychiatrische stoornis tegen uw wil);
- de beslissing dat u wilsonbekwaam bent;
- toepassing van middelen of maatregelen (bijvoorbeeld medicatie of separatie);
- het doorzoeken van uw post op gevaarlijke voorwerpen;
- beperking van uw recht om bezoek te ontvangen;
- beperking van uw recht om te telefoneren;
- beperking van uw recht op bewegingsvrijheid;
- niet toepassen van het overeengekomen behandelplan.

Klachten over deze onderwerpen noemt men BOPZ-klachten.

BOPZ-klachten

Een BOPZ-klacht wordt altijd behandeld door de klachtencommissie. Bij de behandeling van een BOPZ-klacht betreft de klachtencommissie altijd een onafhankelijk psychiater en een jurist. U kunt uw klacht schriftelijk indienen bij de klachtencommissie van het Laurentius Ziekenhuis.

Als u een BOPZ-klacht indient kunt u vragen om schorsing van de beslissing waarover u klaagt. Als dat verzoek wordt ingewilligd zal bijvoorbeeld een dwangbehandeling worden stopgezet totdat over uw klacht is beslist. Als u een schorsing wilt, vermeldt dat dan duidelijk in uw brief aan de klachtencommissie.

Binnen 16 dagen nadat de klachtencommissie uw klacht heeft ontvangen doet de klachtencommissie een uitspraak over de gegrondheid van uw klacht. Aan deze uitspraak zal het ziekenhuis zich moeten houden. Is uw klacht over bijvoorbeeld een dwangbehandeling gegrond verklaard, dan is daarmee definitief geworden dat uw behandelaar deze dwangbehandeling niet mag geven.

Tot slot

Als u nog vragen heeft dan kunt u deze altijd stellen aan uw arts of één van de verpleegkundigen van de afdeling.

Ook de patiëntenvertrouwenspersoon kan u informatie en advies geven.

Informatie over de PAAZ kunt u lezen in de algemene folder van de PAAZ.

Adressen

Hieronder vindt u enkele belangrijke adressen:

Stichting Patiëntenvertrouwenspersoon (PVP)

Helpdesk PVP, tel. 0900 444 88 88

E-mail: helpdesk@pvp.nl

Website: www.pvp.nl

De Klachtencommissie Laurentius Ziekenhuis

Postbus 920

6040 AX ROERMOND

Officier van Justitie

Arrondissementsparket Limburg

Postbus 1987

6201 BZ MAASTRICHT

Meldpunt IGZ (Inspectie voor de Gezondheidszorg)

Postbus 2518, 6401 DA Heerlen

Telefoon: (088) 120 50 00

Ma-vrij: 09.00-17.00 uur

E-mail: meldpunt@igz.nl

Website: www.igz.nl

Drs. A.G.M. van den Berg

Psychiater / Eerste Geneeskundige PAAZ

Postbus 920

6040 AX ROERMOND